

**KARTA EWIDENCYJNA ZABYTKU NIERUCHOMEGO  
WPISANEGO DO REJESTRU ZABYTKÓW**

3. Miejscowość

JAROSŁAW

2382

1. Nazwa

MURY OBRONNE w ZESPOLE DAWNEGO KOLEGIUM JEZUICKIEGO

291/2

2. Czas powstania

XVII, XVIII, XIX, XX w.

4. Adres

ul. Panieńska, Farna, Plac Skargi, ul. Jezuicka  
37-500 Jarosław

nr ewidencyjny działki 2281/1, 2318/2

nr księgi wieczyste: [REDACTED]

11. Materiały graficzne

5. Przynależność administracyjna

województwo podkarpackie

powiat jarosławski

gmina Jarosław

6. Współrzędne geograficzne

N 50° 01' 13"

E 22° 40' 58"

7. Poprzednie nazwy miejscowości

Jarosław

8. Właściciel i jego adres

Parafia Rzymsko-Katolicka p.w. Bożego Ciała  
W Jarosławiu  
Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

9. Użytkownik i jego adres

Parafia Rzymsko-Katolicka p.w. Bożego Ciała  
Pl. Skargi  
Zespół Szkół Plastycznych ul. Jezuicka

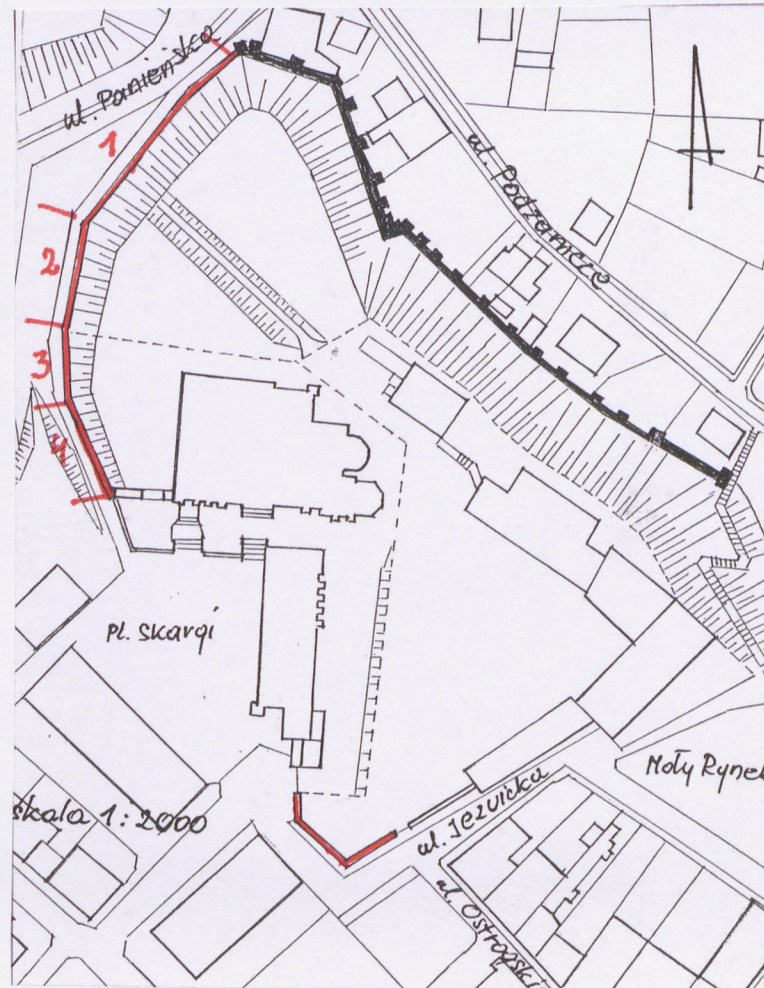
10. Formy ochrony

Rejestr zabytków Nr A-490

z dnia 17-02-2011

Plan Ochrony Parku Kulturowego Jarosławia  
Uchwała Rady Miasta Jarosławia Nr 542  
z 23-03-2009 r.

A-1310 z 25.02.2015





Ufundowane przez Zofię Kostkową w 1570 roku Kolegium jezuickie zlokalizowane zostało na północno-wschodnim obrzeżu miasta na wzgórzu Świętojańskim. Wybór miejsca lokalizacji zaakceptowany został przez Synyera rzymskiego prowincjała zakonu jezuitów, który uważał, że klasztor powinien być usytuowany na obrzeżu miasta ale w niewielkiej odległości od niego, miejsce powinno spełniać dobre warunki dla obrony, ponadto proponował wzniesienie ochronnego muru pomiędzy miastem a kolegium w celu oddzielenia klasztoru od ruchu i gwaru miejskiego. Wysokie stoki wzgórza zapewniały naturalną obronność. Zespół miał stanowić odpowiednik zamku usytuowanego na drugim południowo-wschodnim obrzeżu miasta, i miał być włączony w system obrony miasta. Z uwagi na liczne najazdy na miasto obcych wojsk naturalna obrona okazała się niewystarczająca i wzmocniona została wałami drewniano - ziemnymi. Ponadto już w 1594 roku rektor kolegium Piotr Fabrycy starał się o zaopatrzenie kolegium w armatki do obrony. W związku licznymi najazdami na Jarosław jakie miały miejsce w XVII wieku - kazacki w 1649 i 1655 roku, szwedzki w 1656 i 1702 roku, węgierski w 1657 roku, tatarski w 1672 roku, Rektor Bartłomiej Wąsowski w 1674 roku rozpoczął budowę muru który zamykał ogród, wzmacniał stoki wzgórza a jednocześnie przystosowany był do celów obronnych. Przygotowano podwójne stanowiska dla obrońców jedno na samym murze, na specjalnym ganku, drugie na szczycie wzgórza za osłoną z darni. Prawdopodobnie autorem projektu fortyfikacji był sam Wąsowski który znał się na architekturze i sztuce wojennej. Po najeździe szwedzkim Rektor Jerzy Gengel w latach 1708-1711 kontynuował prace przy fortyfikowaniu Kolegium. Pierwszą planistyczną rejestracją narysu kolegium jest tzw. Plan Szwedzki z 1704 roku z zaznaczonymi

### 13. Opis

**Usytuowane** przy północnej, zachodniej i południowej granicy terenu dawnego kolegium jezuickiego. Na północy biegnie wzdłuż ulicy Panieńskiej, od strony zachodniej przy schodach prowadzących z ulicy Panieńskiej na Plac Skargi gdzie łączy się z murem ogrodzeniowym kolegiaty. Odcinek południowo zachodni biegnie od bramy wjazdowej południowej wzdłuż ulicy Jezuickiej do drugiej bramy wjazdowej od strony ulicy Ostrogskich.

**Murowane** z cegły ceramicznej i kamienia na zaprawie wapiennej i cementowej, korona muru z nakrywą cementową, **długość** muru około 145 m **wysokość** zróżnicowana w zależności od konfiguracji terenu od 1,50 m do 6 m. Na koronie muru zamontowana jest metalowa barierka ochronna. Część południowa muru przy Placu Skargi i ulicy Jezuickiej murowana z cegły tynkowana.

**Odcinek I** od naroża przy murze oporowym do pierwszej przypory ceglanej, długość około 65 m wysokość około 6 m murowany z kamienia piaskowca o nieregularnym wątku. Pierwszej przyporze zamontowana jest metalowa rura odprowadzająca wodę z nasypu za murem. Również w dolnej partii muru na wysokości piątego rzędu kamieni występują luki między kamieniami dla odprowadzenia wilgoci. Górą kamienny mur nadbudowany jest dziesięcioma rzędami cegieł. **Odcinek II** murowany z cegły, o długości około 30 m wysokości około 6 m watek mieszany kowadełkowy, główkowo-wozówkowy i nieregularny w górnej partii muru występują luk i pomiędzy cegłami dla odpływu wilgoci.

**Odcinek III** murowany z cegły o długości 20 m, wysokości 5 m o wątku mieszanym nieregularnym z przyporą ceglana na styku z murem kamiennym.

**Odcinek IV** murowany z kamienia rzędogo nieregularnego o długości około 28 m o wysokości od 1,50 m przy narożu kolegiaty do 4 m na styku z przyporą ceglana.

**Mur w południowo – zachodniej** granicy założenia jest murowany z cegły, tynkowany, odcinek od bramy wjazdowej zachodniej do naroża ulicy Jezuickiej i dalej wzdłuż ulicy Jezuickiej do bramy południowej. Wysokość od około 4 m do 6 m. Naroże zachodnie podparte jest czterokątną przyporą. Korona muru nakryta jest dachówką ceramiczną. Od strony wewnętrznej na wysokości około 2,50 m jest odsadzka również pokryta dachówką. Na odcinku zachodnim występują wnęki strzelnicze zamknięte lukami odcinkowym.



14. Kubatura	15. Powierzchnia użytkowa	16. Przeznaczenie pierwotne  Mury obronne	17. Użytkowanie obecne  Mury obronne i ogrodzeniowe
18. Stan zachowania  Stan techniczny muru jest zróżnicowany. Odcinek I - w górnej partii muru w paru miejscach występują ubytki, i zmurszenia w wążkach ceglanych i kamiennych, w dolnej partii pęknięcia i ubytki spoin oraz zawilgocenia, nakrywa na koronie muru jest w dobrym stanie, Odcinek II - duże zmurszenia cegieł, liczne pęknięcia, zawilgocenia i wysolenia, występują ubytki w spoinowaniu, w paru miejscach zniszczona jest nakrywa na koronie muru, Odcinek III - liczne spękania, wysolenia, ubytki cegieł i spoin, korona muru w stanie dobrym, Odcinek IV – stan dobry, Mur południowo - zachodni jest bardzo zawilgocony z dużymi ubytkami tynków, w paru miejscach występują ubytki dachówek na koronie muru .		19. Istniejące zagrożenia, najpilniejsze postulaty konserwatorskie  Mury wymagają przeprowadzenia konserwacji, osuszenia zawilgoceń, ubytków cegieł i spoin z zastosowaniem zaprawy porowatej umożliwiającej usuwanie wilgoci na zewnątrz muru. Należy wykonać właściwe odprowadzenie wody z rury przy narożu odcinka I – obecnie wilgoć odprowadzana pod fundament muru. Mur południowo - zachodni - od strony wewnętrznej obniżyć poziom terenu przy murze, wtórnie podwyższony teren powoduje zawilgocenia. Należy usunąć tynki i pozostawić mur do osuszenia, po wyschnięciu muru przeanalizować możliwość wykonania tynków względnie pozostawienie wążku ceglanego.	



20. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

Plan Jarosławia tzw. Plan Szwedzki z 1704 roku, Archiwum Muzeum w Jarosławiu.  
 Plan Jarosławia z ok. poł. XVIII wieku, Archiwum Muzeum w Jarosławiu.  
 Plan Jarosławia na Mapie Gruntów z 1808 roku, Archiwum Muzeum w Jarosławiu.  
 Plan Katastralny Jarosławia z 1849 roku, Woj. Arch. w Przemyślu.  
 Plan Katastralny Jarosławia z 1879 roku, Archiwum Muzeum w Jarosławiu.  
 Plan Koszary Klasztorne z 1890 roku, Arch. WKZ Przemyśl.  
 Plan Jarosławia z 1906 roku - wykonany przez inżyniera S. Kormana.  
 Plan Katastralny, Miasto Jarosław z przedmieściami, Leżajskie, Głębockie i Krakowskie w Galicji – powiat podatkowy Jarosław 1913 rok  
 Starostwo Powiatowe – Wydział Geodezji..

23. Bibliografia

Siarczyński Franciszek Wiadomość historyczna i statystyczna o mieście Jarosławiu, Lwów 1826 r  
 Orłowicz Mieczysław, Jarosław, jego przeszłość i zabytki, Lwów – Warszawa, 1921 r.  
 Gottfried Kazimierz Jezuici w Jarosławiu, Jarosław 1934 r.  
 Wondaś Adam, Szkice do dziejów Jarosławia, 1778 - 1918 ,  
 Makara Jakub, Dzieje parafii jarosławskiej, Jarosław 1936 r.  
 Jerzy Paszcenda Kościół Św. Jana w Jarosławiu BHSZT Nr 1 i 4 .  
 Warszawa 1971 r

25. Źródła ikonograficzne (rodzaj, miejsce przechowywania)

Fotografie;

Dwa widok na południowo – zachodnie naroże terenu Kolegium Jezuickiego z ok. 1916 roku, Arch. Muzeum w Jarosławiu.  
 Dwa widoki na zachodni obwód obwarowań Kolegium z okresu międzywojennego, Arch. Muzeum w Jarosławiu.  
 Relikt baszty przy południowo-wschodniej części terenu dawnego Kolegium Jezuickiego z ok. 1936 roku – zamieszczone w Przewodniku po Jarosławiu, K. Gottfrieda z 1936 roku.  
 Odcinek muru kamiennego przy ulicy Farnej z ok. 1970 roku, Arch. Muzeum w Jarosławiu.

21. Uwagi

22. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

24. Opracowanie karty ewidencyjnej (autor, data i podpis)

tekst Krystyna Kieferling październik 2012 rok

*K. Kieferling*

plany, rysunki Krystyna Kieferling październik 2012 rok

*K. Kieferling*

fotografie Krystyna Kieferling październik 2012 rok

*K. Kieferling*

26. Załączniki

45zt.



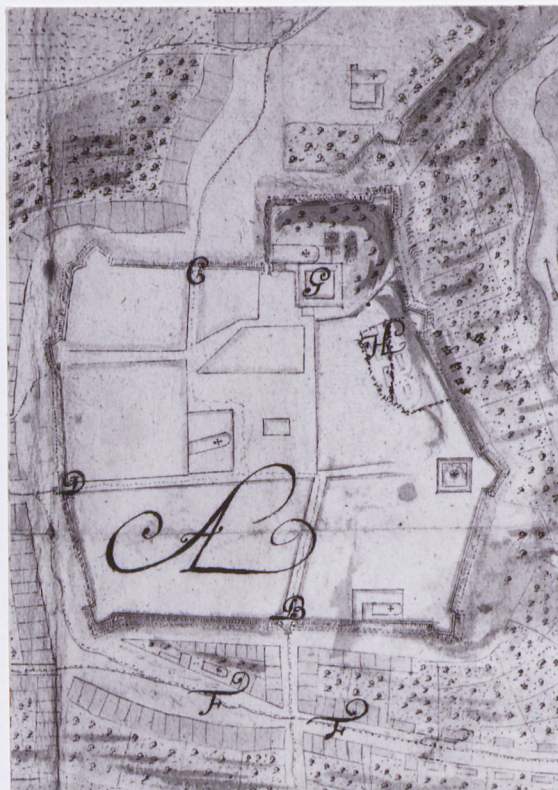
1. Miejscowość	JAROSŁAW	5. Nazwa zabytku (jak w karcie), adres  MURY OBRONNE w dawnym Kolegium Jezuickim ul. Panieńska , Farna, Pl. Skargi, Jezuicka.	6. Zawartość załącznika  c.d. historia, plany , fotografie.
2. Gmina	JAROSŁAW		
3. Powiat	jarosławski		
4. Województwo	podkarpackie		

granicami założenia które można utożsamić z ogrodzeniem względnie z murem obronnym. Wyraźna linia muru zaznaczona jest od północno - wschodniego naroża skarpy w kierunku północno-zachodnim wzdłuż dzisiejszych ulic Panieńskiej i Farnej do muru zamykającego od strony południowej teren przed kolegiatą. Granicą wschodnią Placu Skargi jest elewacja zachodnia kolegium, przy jego narożu południowym jest wjazd na zaplecze. W południowym murze biegnącym wzdłuż ulicy Jezuickiej zaznaczone są dwie okrągłe baszty w części środkowej i w narożu południowo-wschodnim. Ten odcinek muru oprócz funkcji obronnej zgodnie z życzeniem prowincjała zakonu miał też na celu odgrodenie klasztoru od ruchu i gwaru miejskiego. Granica wschodnia biegnie wzdłuż krawędzi skarpy gdzie prawdopodobnie nie było muru, natomiast u podnóża skarpy powstał mur oporowy. Obwarowania klasztorne łączyły się z północnym obwodem murów miejskich w okolicy dzisiejszej ulicy Brama Pełkińska. Wiadomo że w tym miejscu istniała brama przy wjeździe do wawozu. Północno - wschodni cypel wzgórze jest w formie ostro zakończzonego trójkąta na kształt bastionu. Plan Jarosławia z połowy XVIII wieku rejestruje już wyraźnie w tym miejscu bastion wysunięty przed kurtyny. Również północno - zachodni narożnik ma formę bastionu. Jest to jednak plan schematyczny i nie wiadomo na ile wiarygodny gdyż połączenie murów miejskich z murami kolegium oraz bramę do wawozu umiejscawia przy południowo- zachodnim narożu kolegiaty. Późniejsze XIX wieczne plany Jarosławia rejestrują narys obwarowań zgodny ze stanem obecnym. Na planie Katastralnym z I połowy XIX wieku w narożu południowo - wschodnim zaznaczona jest okrągła baszta. W miejscu baszty przy południowym odcinku murów istniała już w tym czasie zabudowa koszarowa, powstała też tu druga brama wjazdowa. Mury obronne kolegium były wielokrotnie remontowane i przebudowywane tak że obecnie trudno jest określić jak wyglądały pierwotnie. Na podstawie fotografii muru przy narożu południowo-zachodnim terenu kolegiaty z około 1916 roku można określić że w tym miejscu korona muru zakończona była dwustopniowo, górna część była cofnięta na kształt krenelaża. W okresie międzywojennym zachodni front muru był w bardzo złym stanie, mocno zrujnowany tak, że część skarpy została zabezpieczona drewnianym szalunkiem, a później mur został wymurowany od nowa. Wykonane zostały też betonowe nakrywy na koronie muru. Jeszcze w latach 70-tych korona kamiennego odcinka muru kamiennego przy schodach od Placu Skargi zakończona była dwustopniowo zaś kamienie w licu muru były obluzowane bez spoin - wykonano wtedy spoiny cementowe i zmieniono ukształtowanie korony muru. Obecny wygląd murów jest więc wynikiem remontów z okresu międzywojennego a zwłaszcza z okresu powojennego. Remonty zatarły pierwotny narys obwarowań jednak na podstawie przekazów planistycznych można sądzić, że północny i zachodni front wybudowany był w systemie bastionowym w typie starowłoskim. Z najstarszego okresu budowy obwarowań zachował się relikw okrągłej baszty przy południowo-wschodnim narożu.





1. PLAN JAROSTAWIA tzn. SZWEDZKI  
z 1704 r.



2. PLAN JAROSTAWIA z ok. poł.  
XVIII w.



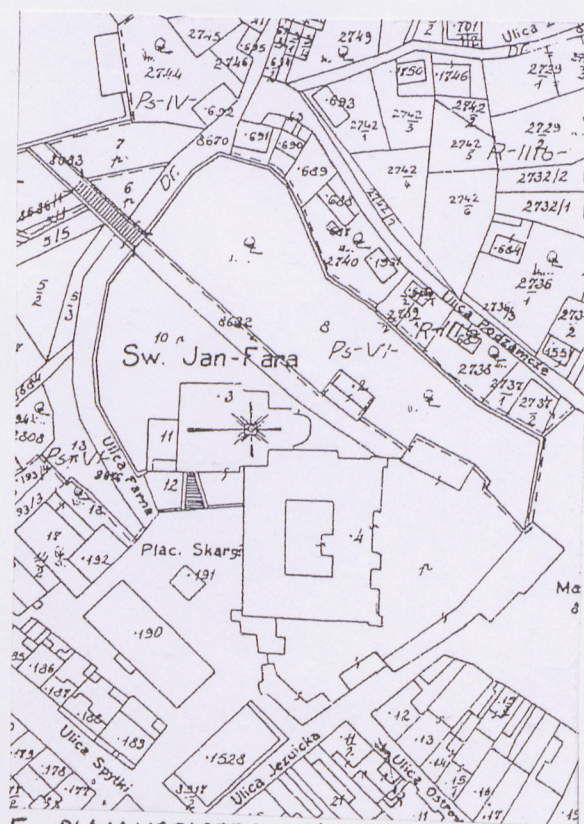
3. PLAN JAROSTAWIA na MAPIE  
GRUNTOW z 1808 r.



1. Miejscowość	JAROSŁAW	5. Nazwa zabytku (jak w karcie), adres  MURY OBRONNE w dawnym Kolegium Jezuickim Ul. Panieńska, Farna, Pl. Skargi, Jezuicka	6. Zawartość załącznika plany, fotografie.
2. Gmina	JAROSŁAW		
3. Powiat	jarosławski		
4. Województwo	podkarpackie		



4. PLAN JAROSŁAWIA KATASTRALNY  
z ok. 1849 r.



5. PLAN KATASTRALNY JAROSŁAWIA  
z 1913 r.



6. POŁUDNIOWO-ZACHODNIE NAROŻE TERENU  
KOLEGIUM JEZUICKIEGO z ok. 1916 r.

Opracowanie załącznika:  
(data i podpis)  
październik 2014 r.

Krystyna Kieferling

Krystyna Kieferling





7. POŁUDNIOWO-ZACHODNIE NAROŻE TERENU  
KOLEGIUM JEZUICKIEGO z ok 1916 r.



8. ZACHODNI OBWÓD MURÓW KOLEGIUM  
z OKRESU MIĘDZYWOJENNEGO.



9. ZACHODNI OBWÓD MURÓW KOLEGIUM  
W OKRESIE MIĘDZYWOJENNYM



10. POZOSTAŁOŚCI BAŚZTY przy POŁUDNIOWO  
WSCHODNIĄ NAROŻU KOLEGIUM - 1937 R.



# ZAŁĄCZNIK DO KARTY EWIDENCYJNEJ

Nr III

1. Miejscowość	JAROSŁAW	5. Nazwa zabytku (jak w karcie), adres  MURY OBRONNE w dawnym Kolegium Jezuickim Ul. Panieńska, Farna, Pl. Skargi, Jezuicka	6. Zawartość załącznika  fotografie.
2. Gmina	JAROSŁAW		
3. Powiat	jarosławski		
4. Województwo	podkarpackie		



11. MUR PRZY POŁUDNIOWO - ZACH.  
NAROŻU KOLEGIUM - 1970r.



12. POŁNOCNO - ZACHODNIE NAROŻE przy  
ul. PANIEŃSKIEJ



13. MUR przy ul. PANIEŃSKIEJ - OPCINEK I

Opracowanie załącznika:  
(data i podpis)  
październik 2011 r

Krystyna Kieferling

*Krystyna Kieferling*





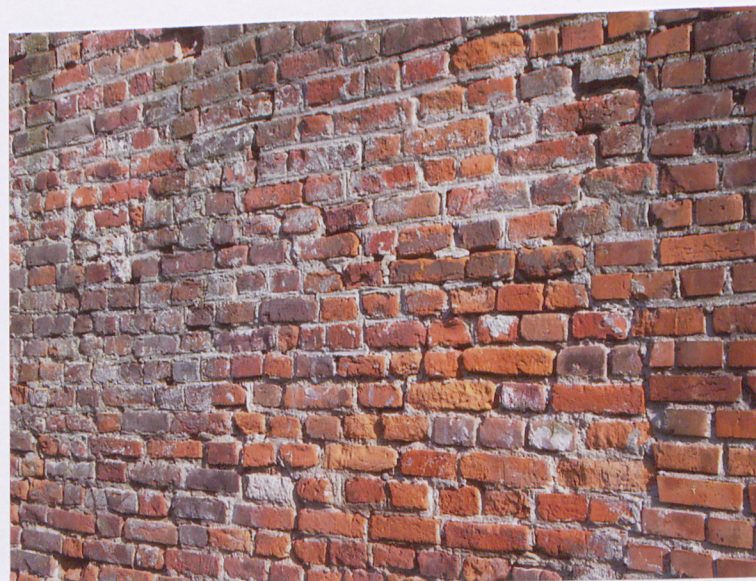
14. MUR przy ul. PANIEŃSKIEJ - ODCINEK I



15. MUR przy ul. FARNEJ - ODCINEK III



16. MUR przy ul. FARNEJ - ODCINEK II



17. FRAGMENT MURU - ODCINEK III



1. Miejscowość	JAROSŁAW	5. Nazwa zabytku (jak w karcie), adres  MURY OBRONNE w dawnym Kolegium Jezuickim Ul. Panieńska, Farna, Pl. Skargi, Jezuicka	6. Zawartość załącznika  fotografie.
2. Gmina	JAROSŁAW		
3. Powiat	jarosławski		
4. Województwo	podkarpackie		



18. KORONA MURU widok od strony ogrodu - ODCINEK II



19. MUR przy ul. FARNEJ - ODCINEK IV



20. MUR przy NAROŻU POŁUDNIOWO-ZACHODNIM KOLEGIUM.





21. NAROŻE MURU przy PL. SKARGI i ul. JEZUICKIEJ



22. MUR przy ul. JEZUICKIEJ od strony wewnętrznej.



23. MUR przy ul. JEZUICKIEJ od strony wewnętrznej



24. POZOSTAŁOŚCI BASZTY przy POŁUDNIOWO-WSCHODNIM NAROŻU KOLEGIUM